

De stadhuistoren deed rond 1970 nogal
somber aan.
Foto: GAR

Het Roermondse klokkenspel

door Jan Daniels

*'Vaak had ik hier op zomeravonden de beiaard gehoord, soms tegen wil en dank, want slechts een geringe fractie van mijn muzikaal gevoel wordt door deze nationale geruchtbeoefening bevredigd; in het gunstigste geval luister ik ernaar, zoals men luistert naar de wind of naar de branding. Maar ditmaal was het inderdaad muziek in de volstreckte betekenis des woords, muziek als die van een orgel bijna, breed naar omlaag spiralend en zich in aanzwellende en uitdeinende sferen over de stad verspreidend.'*¹

VAN DROOM TOT DAAD

Eind jaren zeventig van de vorige eeuw rijst in het ideeënrijke brein van Hans Cremers, technisch ondernemer, erkende animator van het culturele leven in Roermond en ereburger-inspe, het plan om het stadhuis te voorzien van een beiaard. Met lede ogen ziet hij aan, dat de stadhuistoren, indertijd toch gebouwd om klokken te herbergen, leeg is en de galmgaten gesloten. Eigenlijk vormt de stille en wat sombere toren al te lang een schril contrast met het vaak toch zo levendige en vrolijke marktplein. Wat zou het toch mooi zijn, zo bepeinst hij, als die klokkenstilte bij gelegenheid van de komende feesten rond het 750-jarige bestaan van onze vaderstad eindelijk wordt verbroken door de sprankelende klanken van een heuse beiaard. Een mooie gedachte, maar binnen een weerbarstige werkelijkheid!

MEER VALLEN DAN OPSTAAN

Het heeft Roermond namelijk nooit meegezet met zijn klokken. De eerste aanwijzing daarvoor vinden wij bij J.B. Sivré, rijksarchivaris, wanneer hij uit het Verdrachtsboek citeert, dat op 'den 23 Martij 1620 mijn heeren Burge~mr, schepenen ende Raedt met Conrardt Janssen clocknengierter tot Venloe veraccordeert tot het hergieten van de kerckclocke totte moederkercke'.² Kennelijk was de vorige klok in het ongerede geraakt, maar ook nu loopt het niet vlekkeloos af, want op 28 april 1622 is er

opnieuw sprake van 'die groete klokke in de moderkercke (die onlangs geborsten is) te hergieten'. Maar dan is er weer pech, want 'Ende alswie die clocke int gijten misluckde is aen spijsje in de eerde wedergevonden alleenlich 7120 pont'. Er moet '99 pont fijn tin' gesuppleerd worden om uiteindelijk tot de gewenste klok te geraken. Het randschrift luidt: 'JEZUS HEIT ICK, DIE DOODE ROEP ICK, DIE LEVENDE VERGADER ICK'. Maar de klok heeft kennelijk ook andere taken, want bij de eerste gieting is al gebruik gemaakt van 'clockespijsje van de gebrocken vuyclocke'. De voorganger was dus ook brandklok. Dat verklaart ook de bemoeienis van de Magistraat! Waar de klok zich bevindt, wordt uit het Verdrachtsboek niet duidelijk. Er wordt slechts gesproken over de 'moederkercke'. In 1620/1622 kan dat geen andere zijn dan de oude H. Geestkerk op de hoek van de H. Geeststraat en de Munsterstraat, want die kerk is in de bul *Super universas* van 12 mei 1559, waarbij het eerste bisdom Roermond is ingesteld, tot kathedraal verheven. Pas in 1661 wordt die waardigheid overgedragen aan de Sint-Christoffelkerk, omdat die kerk meer geschikt wordt geacht voor pontificale vieringen. De (brand)klok blijft waarschijnlijk achter in de H. Geestkerk, die, volgens P. Hamans 'ernstig beschadigd tijdens de stadsbrand van 1665', in 1666 wordt verkocht aan de religieuze penitenten van Stokkem aan de Maas.³ Met die beschadiging moet het nogal zijn meegevallen, want op de kaart van Janssens uit 1671 staat ze nog fier overeind.⁴ Ook op de tekening van Wim Luinge naar de situatie rond 1700 is de H. Geestkerk nog gaaf.⁵ Uiteindelijk wordt ze in 1821 afgebroken.

EEN ECHTE BEIAARD?

Op 3 en 11 juni 1664, drie jaar na de verheffing van de St.-Christoffel tot kathedraal, pakt men het grootser aan. Volgens het vergaderverslag spreekt men dan 'aengaende de 800 Rycksdaelers noodich tot de loon ende materialen van de eerste octave van de clocken van den Beyart te maeken in den toren van de Cathedrale Kerc-

Op de kaart van Janssens staat de H. Geestkerk (nr. 13) nog fier overeind. GAR

ke van St. Christoffer, alhier'.⁶ De opdracht wordt verstrekt aan 'Mr. Rochus Groignart, borger ende clockengyeter der stadt Luyck', maar over het resultaat is men niet geheel tevreden, zo blijkt uit een gevraagd stemadvies, waarover wij lezen, dat 'den 16 october 1666 voor den onderschreven heeren commissarissen bij een eersaem magistraet aengesteld op den raedthuyse (is) erschenen mr. Henrick Walthuyzen, sanghmeester deser stadt, den welcken gevraeght sijn off de clocken bij mr. Rochus Groigneert voor eenigen tijt hergoten sijnde waeren t'eenenmaelende perfect accorderende opten musicaelen thoon mette groete clocke alhier totte octave achtervolgentz den accordt daerover metten voorschreven mr. Rochus ingegaen ende daernaer opten 16 may 1665 hervatt, heeft verclaert datte vijffde clocke opte note sol een cleyn wenich te leegh ginge hetwelk naer zijn vermeynen well mochte worden verandert ende dat de meerreste alle opte octave naerden voorschreven musicaelen thoon waeren accorderende'.⁷ Na de gevraagde

correctie, zo mogen wij aannemen, verklaart de Magistraat, dat Mr. Rochus 'ons alhier well geleverd ende vergoten heft seven clocken accordeerende mette groote clocke van Sinte Christophelskercke deser voorschreven stad opten musicaelen thoon totte octave toe' en krijgt hij zijn geld.

Over de verdere lotgevallen van deze 'beiaard' vinden wij niets. Maar een aantekening van 18 november 1700 geeft te denken: 'Also het magistraat voor eenighen tijdt heeft geresolveerd tot dienst ende welstant van dese stadt op te richten eenen Beijart ofte Carillon ende daertoe gerne soude employeren de gebrockene clocken inde parochiale kercke liggende, dewelcke voordesen door destadt is worden becostight'.⁸ Er had dus weer geen zegen op gerust! Maar de Magistraat laat het er niet bij zitten, zoals blijkt uit een oud notitieboekje van archivaris Sivré: 'Anno 1714 in september zijn vijf klokken gegoten voor de Cathedrale kercke waarvan de grootste swaer is omtrent tusschen de seven en acht duisent pont, den 14 october sijn de voorsz. 5 clocken gedoopt door Zijne hochweerde den heere bisschop van Ruremonde. Den 15 Xber 1714 sijn nog 6 cleyne clocken gegoten, maer sijn alle misluck, so men niet wel kan weeten wat hiervan d'oorzaecke is'.⁹ Pech! Met vijf klokken kan men nauwelijks nog spreken van een beiaard. Hun functie als luidklok blijft beperkt tot ondersteuning van de eredienst.

HEMELS VUUR

Maar ook in deze bescheiden opstelling is het klokkenspel geen eeuwig leven beschoren. Op 20 mei 1892 slaat de bliksem in de toren en storten de klokken deerlijk gehavend naar beneden. In april 1894 wordt een zestal nieuwe klokken opgehangen, gegoten door de firma Petit en Ellebrock te Gescher (D). De grootste klok (4.612 kg.) heet 'Maria'. De andere klokken dragen, in volgorde der grootte, vertaald uit het Latijn, de volgende opschriften: 'H. Jozef, behoeder der Moedermaagd en van Jezus,

beschermer der Kerk, help ons, die tot U smeken'; 'Christophorus, vrome beschermer van Roermond, geef dat de bewoners der Roerstad ware Christusdragers zijn'; 'door de edelmoedige giften der St. Rochusbroederschap ben ik tot stand gekomen; mijn naam is Rochus en ik roep de vereerders van St. Rochus hier te samen'; terwijl de stad Rome en het gelovige volk van de gehele wereld jubelt met het Gouden Bisschopsfeest van Z.H. Leo XIII, word ik toegewijd aan de Sleuteldrager en de H. Paulus, de patroon der eerste kathedraal'; 'mijn naam is Wiro, de bewoners van de Roer, door hem en zijn vroegere gezellen tot Christus bekeerd, roep ik samen'.

TEN STRIJDE GEWIJD

Maar ondanks hun Duitse herkomst zullen vijf klokken de Tweede Wereldoorlog niet overleven. Zij vallen ten offer aan de beruchte klokkenroof, waartoe Rijkscommissaris Seyss-Inquart op 21 juli 1942 het bevel geeft. Alleen de topklok 'Maria', al vóór de oorlog door een daartoe ingestelde commissie officieel als 'waardevol cultuurgood' aangeduid, ontsnapt aanvankelijk de dans. Maar als vanuit Maastricht wordt geprobeerd de grote klok van de St.-Servaaskerk te behouden en de Duitsers daarmee instemmen, mits een gelijk gewicht aan andere klokken wordt ingeleverd, heeft dit tot gevolg dat de Roermondse 'Maria' een half jaar na de andere alsnog uit de toren wordt verwijderd. Dit late tijdstip wordt echter haar redding. Zij heeft de smeltoven niet meer bereikt. Bij de bevrijding is zij nog aanwezig in het klokkendepot in Tilburg. Juist door de inbeslagname ontsnapt zij zo dus ook aan een wisse ondergang bij het opblazen van de toren op 28 februari 1945. Bij het eerste bevrijdingsfeest in Roermond is zij bij de hoofdingang van de kathedraal weer opgehangen en kan de burgerij van Roermond haar zware stem weer horen! De andere vijf klokken zijn helaas tot kanonnenspijs versmolten.

Boven: door een wonder werd een van de grote klokken van de kathedraal gespaard. In 1945 is de klok weer terug in Roermond.

Foto: GAR

Rechter pagina: inspectie van Franse troepen op de Markt, die volgens de datering op het doek in 1814 gemaakt zou zijn. Aquarel gesigneerd door C.H. (Henrij) Konings (1748-1816).

In particulier bezit van dhr. Leenarts te Amsterdam

Rechter pagina: gedicht bij het afscheid van de aan roof ten offer gevallen Roermondse kathedraalklokken. Collectie: F.P.J. Slenders

EEN LAATSTE GROET

Op 15 december 1942 hebben deze klokken, als afscheidsgroet, tussen twaalf uur en half een voor de laatste maal geluid. Ter gelegenheid hiervan heeft A. van Egmond (mogelijk een pseudoniem), wellicht ondergronds, het volgende gedicht verspreid, waarvan een kopie van het handgeschreven origineel in het bezit is van F.P.J. Slenders, oud-kerkmeester van de Sint-Christoffelparochie:¹⁰

OOK HET STADHUIS VAN ZIJN KLOKJES ONT-DAAN

Maar ook de toren op het stadhuis, waar Cremers van droomt, heeft een klokkengeschiedenis. Op een afbeelding van een inspectie van Franse troepen op de Markt zien wij onmiskenbaar een klok hangen in de toenmalige toren.¹¹ Deze toren stamde uit 1714, toen besloten werd op het stadhuis een nieuw dak te leggen 'met een geproportioneerden thoren volgens een te maken model'. Maar over deze klok weten wij verder niets.¹²

De oudst bekende klok, met een doorsnede van 59 cm. is in 1823 gegoten door J. George, 'père', te Luik en droeg als opschrift: 'Je m'appelle Saint Christophe et je suis la patronne de la Ville'. Het zal een noodklok geweest zijn, bedoeld om bij onraad de burgerij te alarmeren. De tweede, iets groter, dateert uit 1851. Ze is gegoten door Requile junior, eveneens uit Luik, en zou volgens het raadsbesluit van 10 maart van dat jaar dienen als 'brandklok'. Maar mogelijk heeft ze ook andere taken gehad. Voor wie het geloven wil: volgens een geromantiseerd lofdicht op 'Het klokje van Roermond' uit 1857 van de hand van professor Michael Smiets van het Bisschoppelijke College riep het de raadsleden ter vergadering:¹³

'Gij wenkt! – en een stoet edelachtbare heeren,
De hoofden vol wijsheid,
de monden vol raad,
Staan op uit hun sofa's

en laten hun zaken,
Om onder Uw 'troon nieuwe
wetten te maken'

en maakte het koffiehuisbezoekers attent op het sluitingsuur:

'Klingling!...Schout van Scheevning!
... 't is 't elf-ure-klokje!
Vaartwel, kaart en dambord!
Vaartwel dierbaar slokje!
Daar trekt alles af als een
spoorwagentrein,
En 't klokje schalt heuscheljik:
Goenacht, kastelijjn!'

In 1872 wordt de oude toren afgebroken en in dezelfde vorm nieuw opgetrokken. De klokken en de globe zijn opnieuw gehangen, dan wel geplaatst. Maar in de loop der tijden zijn de functies kennelijk obsoleet geworden en de Duitse bezetting wordt ook hen noodlottig. 'Ik heb die klokken nog nooit horen luiden; op het behoud daarvan hoeft weinig prijs te worden gesteld', rapporteert de

Nij die gaun sterven groeten u!

*Bij 't afscheid
der heilige klokken 't Roermondse Stathuis
15 Dec-1942 12-12 1/2 ure n.m.*

*Vaartwel, liebre klokken, gij, boelen van reele,
dover satan troeghartig 't en strijle geuijot;
ons hart en onz' weiden - zij gaun met u meale,
met u, die gaun ocheiden van ons en olen tijot!*

*Gij, die ons getwoot hebt in droefheid en lijden,
die zomvel om onz' oloeden, zo dumber, zo zwaun,
die jubelot mee, als in Gool w'ons verlij oden,
met hemels' accoord, zo licht- en zo klau!*

*Hoe zullen wij Gode nu waandig nog danken
als Keerlam therijot mit ole ooch G. ol. doord?
hoe zullen wij missen nu goodelijke klanken
wieen zooling genakt mit oleez' bitteren noel??*

*Wort zullen nu stemmen meer noelen onz' veote
ten Offer, geveid mit Hoogwaardige forcht!
nooit zal nu Te Derru nu roemin 't beste
wat Gool in 't ingoethiel aak ons taal volbracht!*

*Staan wort ook zelt gij 'enen mens slechts veroldegen,
gij, klokken v. Roermond, gij- lievlingen Gools! -
neen - eer u zo al ol' aak nuen vijand veroldegen,
zal hem veroldegen ole 'toerijge Rots!*

*"Wie van olen Jans eit, die zal er aam sterven!"
ons maant onz' Goolswaard, profeties van aamt!
die aam ole 'Hank raakt, die zal knoeten olerven
olen reele des 'heren zeels hier - nealerwaant.*

*Woh - hoe wij ook zuchten - en klagen - en stemmen,
en hoe ook Christoffel, 't 'n' kishuren' bescheit,
Gool's H. wil zij gejoeren als 'benen
Die weet wat het heil olient aamt ochpepel dat Gijot.*

*Vaartwel oden, gij - boelen van Gool in olen troge,
gij - bengers van reele - ole mens en oje aamt!
wij omekken: dat nimmern nu Scheppen geologie
dat lof mit nu menel - in reerleken ontamit.*

*nu Salve Regina - nu oekene profatie -
nu ochat van motieren - nu otage re luttie -
wij zullen ze missen, oloch - nu luen veroldegen!
neen - nooit zal Roermond oleze weelde verijet!*

*A. v. Egmond.
Salve Regina - In nomine Jesu - Per omnia*

toenmalige directeur van gemeentewerken aan burgemeester Reijmer, die hem heeft gevraagd te adviseren over de wijze, waarop Roermond kan voldoen aan de klokkenvordering. De burgemeester is akkoord en op 12 december 1942 worden de klokken door 'vreemde arbeiders in dienst van de aannemer Meulenberg' uit de stadhuisstoren weggehaald.

DE HANDLANGER

De Limburgse NSB'er P.J. Meulenberg (1897), aannemer te Heerlen en Venlo, al gauw bijgenaamd 'Klokken Peter', is namelijk als 'Generalunternehmer des Sonderreferates Metallmobilisierung' in 1942 belast met het uit de torens halen van door de Duitsers gevorderde torenklokken in Nederland, een opdracht, die hem tot een vermogend man maakt. Binnen een jaar takelt hij met vierhonderd man in dertig ploegen circa 6.700 klokken naar beneden. 'Glocken kämpfen mit für ein neues Europa' staat op de klok, die hij als blijk van erkenning na afloop van zijn onvaderlandse werk van zijn Duitse opdrachtgevers krijgt aangeboden. In 1947 eist de Procureurfiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof in Roermond een gevangenisstraf van twintig jaar tegen 'Klokken Peter'. Hij wordt tot negen jaar veroordeeld, maar of hij die heeft uitgezeten, is op zijn minst twijfelachtig. Zijn welverzorgde archief wordt verbeurdverklaard en uiteindelijk bij het NIOD opgeborgen, aan welk instituut deze gegevens digitaal zijn ontleend.¹⁴

NOG MEER BUIT IN HET OUDE ROERMOND

De klokken uit de kathedraal en het stadhuis zijn bepaald niet de enige, die 'Klokken Peter' uit Roermond heeft weggevoerd. Uit een relaas, rond 1947 vastgelegd door 'Koninklijke Eijsbouts' te Asten als 'Oorlogsdocumentatie 155' blijkt als volgt. Op maandag 14 december 1942 wordt in de Votiefkerk van het H. Hart een klok, genaamd Margaretha Maria Alacoque, door de middenopening van de koepel naar beneden gelaten. In de noordoostelijke toren van de Munsterkerk begint men een raampijler

weg te breken om een opening te verkrijgen, groot genoeg om de klokken langs de buitenkant naar beneden te laten. Dinsdag 15 december wordt in de Votiefkerk een tweede klok, genaamd Paschalis Baylon, naar beneden gelaten. In de Munsterkerk zet men de werkzaamheden voort en in de kathedraal en de Kapel in 't Zand maakt men er een aanvang mee. Woensdag 16 december worden de drie klokken uit de toren van de Munsterkerk verwijderd. Zij waren gegoten door Petit en Fritsen te Aarle-Rixtel en werden op 22 november 1876 gewijd. Zij droegen respectievelijk als opschrift en schenkernaam: 1. 'Laetor Maria Victor Excelsi Dei Gloriam inservio', geschenken door burggraaf A. van Aefferden en baronesse Michiels van Kessenich; 2. 'Joseph vocor Paredis Episcopus Jubilarius me sacrabat', geschenken door baron P. de Bieberstein Rogala Zawadski en douairière Rosalie van de Renne; 3. 'Vocatus Bernarius ferventes accurite templo', geschenken door J.N. Schreurs, wethouder en lid van de Provinciale Staten en jonkvrouw Marie Petit d'Oudenborgh. 'De klank van deze klokken was niet mooi, zodat hun verlies niet al te zeer betreurt behoeft te worden', schrijft de chroniqueur van Eijsbouts over het gietwerk van zijn collega! Diezelfde 16e december verdwijnen twee klokken, genaamd Carolus en Pius, uit de Kapel in 't Zand. De grootste klok uit de Votiefkerk, genaamd Christophorus, wordt eveneens op deze dag naar beneden gelaten. Donderdag 17 december wordt de eerste klok uit de kathedraal naar beneden gehaald. Vrijdag 18, zaterdag 19 en maandag 21 december volgen de overige, behoudens de monumentale 'Marie', die, zoals wij zagen, nog tot 11 maart 1943 blijft hangen. Tussen deze bedrijven door worden nog klokken weggehaald uit kloosters aan de Venloseweg, de Christoffelstraat, de Zwartbroekstraat, de Swalmerstraat, de Lindanusstraat en de Voogdijstraat, alsmede uit de Protestantse kerk aan de Minderbroederssingel. Bij elkaar ruim dertien ton aan kanonnenspijs! Het is opvallend, dat door de bevolking, behoudens bij het ietwat demonstratieve afscheid

van de kathedraalklokken, gelaten wordt toegekeken, hoe de klokken uit de torens verdwijnen. Men berust, omdat het voor velen het bewijs is, dat Duitsers de oorlog aan het verliezen zijn. Als een paar klokken moeten zorgen voor de eindoverwinning, moet de nood in Berlijn wel hoog zijn! 'Klokken uit de toren, oorlog verloren!', zegt de volksmond. In het hele land zijn slechts enkele gevallen van sabotage bekend. Hier en daar wordt het hijsgerei onklaar gemaakt. Soms blijken klokken juist voor de confiscatie 'gestolen'! Op een trein met klokken op weg naar Duitsland staat met onuitwisbare verf geschilderd: 'Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet'. Veel meer verzet is niet geboden. Op sommige plaatsen hebben dominees of pastoors ter compensatie van de klokken gietijzeren kooptotten en oude stoomketels in de torens gehangen, maar van zodanige activiteit is in Roermond niet gebleken!

EIND GOED, AL GOED

Dankzij uitkeringen op grond van de Wet op de materiële oorlogsschade zijn alle klokken in de eerste jaren na de oorlog weer vervangen, meestentijds door klokken van hetzelfde kaliber en met dezelfde inscripties als hun voorgangers. Een uitzondering vormen de klokken van de H. Hartkerk. Omdat men de draagconstructie niet meer vertrouwt, kiest men daar voor kleinere klokken. De grootste heet weer 'Christophorus', maar de twee andere worden nu vernoemd naar de eerste pastoor 'Julius' (Van Oppen) en naar de zittende pastoor 'Victor' (Schoolmeesters).¹⁵ Inzamelingsacties hebben voor de nieuwe klokken niet meer plaats hoeven te vinden. Wel is het door de gift van een zeer milde schenker, notaris Paul van Crugten, mogelijk geworden de klokken van de Munsterkerk, die nog steeds voor het vervolmaken van een goed samenspel om een zware bastoon vragen, aan te vullen met een nieuwe grote klok, die 1953 in de noordwestelijke toren wordt opgehangen.

TERUG NAAR CREMERS' DROOM

Na de oorlog heeft het gemeentebestuur andere zorgen dan de vraag wat er met de stadhuistoren moet gebeuren. De galmgaten worden voorlopig dichtgetimmerd. Lange tijd blijft het nog stil. Toch is er al wel eens sprake geweest van een beiaard naar aanleiding van een vrijblijvend voorstel van Petit en Fritsen uit Aarlerixtel, dat eind jaren zestig op de tafel van B&W belandt. Lang wordt er gedubd, er wordt zelfs een prijsopgave gevraagd, maar het duurt nog tot 1974, voordat B&W besluiten tot oriënterend overleg met de raadcommissies. Die houden de boot af: 'Er is al muziek genoeg in de stad', 'de plek is niet geschikt', 'we hebben geen geld voor luxeprojecten', 'gezien de onvrede in de stad over de in gang zijnde afbraak is dit geen goed moment' en 'een carillon past niet het Limburgse volkseigen' is het commentaar. Van een bijdrage van de bevolking heeft men ook geen hoge verwachting. B&W zien er voorlopig maar van af. Er wordt slechts besloten f 10.000,- per jaar te gaan reserveren om 'iets te doen' bij gelegenheid van het komende stadsjubileum in 1982.

LICHT AAN DE HORIZON

Cremers moet met de tanden geknarst hebben, maar de beiaarddroom laat hem niet los. Deze moet en zal werkelijkheid worden. Dan schiet de pas opgerichte Juniorkamer Roermond te hulp. Zij is zoekende naar een werkstuk om haar Charter als zodanig te verdienen en is bereid het idee te adopteren en via een actie onder de burgerij tot uitvoering te brengen. In 1978 richt zij de Stichting Roermondse Beiaard op, die op haar beurt sponsors gaat werven onder het Roermondse bedrijfsleven en betrokken particulieren. In de kortste keren hebben de 47 benodigde klokken ieder een schenker, tevens naamgever. De Stichting Overkwartier is bereid de opleiding van een beiaardier te verzorgen en stelt daarvoor een oefenklavier ter beschikking. Nu kan de gemeente niet achterblijven en, aangestoken door de gebleken warme belangstelling uit de burgerij – door de

raadcommissies aanvankelijk grovelijk onderschat – verklaart zij zich bij raadsbesluit van 21 december 1978 bereid de benodigde bouwkundige werkzaamheden voor haar rekening te nemen, het onderhoud van het instrument te verzorgen en een beiaardier aan te stellen. Op 16 januari 1979 geven Gedeputeerde Staten hun verklaring van geen bezwaar, nodig omdat Roermond in die tijd financieel onder curatele staat, en op 2 maart 1979 kan aan de koninklijke klokkengieter Eijsbouts te Asten, waarmee de beiaardstichting kennelijk al langer contact heeft onderhouden, opdracht worden verleend tot het gieten van de klokken en de bouw van de beiaard. De kleinste klok kost ongeveer f 900,-, de grootste komt de schenker op ruim f 18.000,- te staan. Al op 14 februari 1980 worden delegaties van de beiaardstichting en B&W traditiegetrouw in de Astense klokkengieterij uitgenodigd om het gieten van de grootste klok mee te beleven. Zij zien enkele honderden liters klokkenspijs bij een temperatuur van 1.200 graden Celsius in het geprepareerde omhulsel verdwijnen. De andere klokken zijn dan al klaar en staan ten toon. Op 22 augustus arriveren de klokken in Roermond en daarna zijn zij in de lokettenhal van het stadhuis een week lang voor alle burgers te bezichtigen. Het Nationale Beiaardmuseum uit Asten heeft daaraan tevens een kleine expositie vastgeknoopt met gegevens over het fenomeen beiaard. De burgemeester spreekt bij de opening daarvan over 'een bescheiden tentoonstelling rond een groots project'. Vervolgens maakt de jonge, veelbelovende wethouder Jos van Rey, aangespoord door het succes van de klokkenactie, van de gelegenheid gebruik om de eerste centen voor de verdere verfraaiing van het Roermondse stadhuistoren op te halen. Daarbij spreekt hij al profetisch over een figurenspeel. Vervolgens klopt hij met een omgedraaide klok de genodigden spontaan f 574,51 uit de zak. Kennelijk weet de wethouder al vroeg wat er leeft onder de beiaardadepten. Er is namelijk inderdaad al sprake van enig loopwerk in de tijd van de 'oude' stichting. Dolf Wong heeft

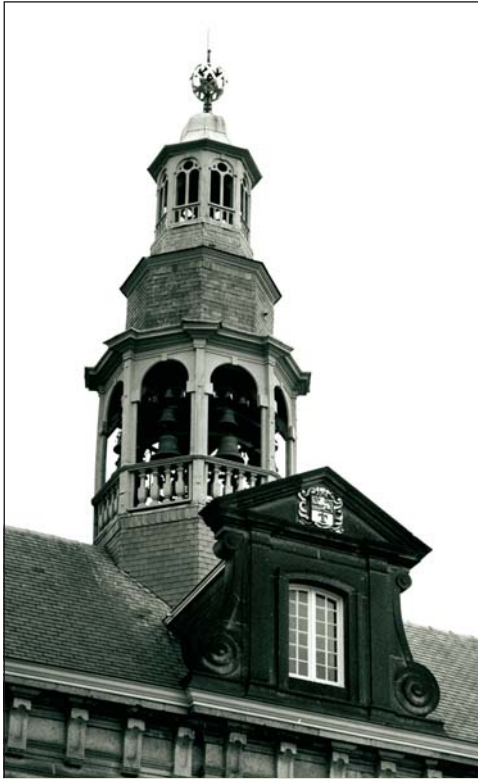
zelfs een ontwerp gemaakt voor een 'mobile' op de toren van het stadhuis: de heks van Schinderhannes (symbool van Roermond?), die met haar bezemsteel twee bokken (symbool van het kwaad?) op de maat van de beiaardmuziek op hun falie slaat!

EINDELIJK EEN BEIAARD

Op de elfde van de elfde van datzelfde jaar, dus ruim voor het beoogde feestjaar, wordt de beiaard op het stadhuis door Eijsbouts aan de beiaardstichting opgeleverd, die deze vervolgens officieus aan de gemeente overdraagt. Want pas bij de viering van 750-jarig bestaan van de stad zal de beiaard officieel als geschenk worden aangeboden. Maar al vanaf nu zal de eerste beiaardier, Naud Reyners, de binnenstad overgieten met klokkenspelklanken. Op de Bevrijdingsdag van het jubileumjaar 1982 is het echt zover. In een plechtige bijeenkomst wordt de beiaard bij notariële akte in volle en vrije eigendom overgedragen aan de gemeente Roermond en door deze in dank aanvaard. 'Ter meerdere eer en glorie van

Burgemeester Daniels doet als eerste een duit in het zakje – de collecteklok – van wethouder Jos van Rey ten behoeve van de verfraaiing van het carillon. De Limburger, 23 augustus 1980

**Boven: de stadhuistoren mét carillon, maar nog zonder de illustere beeldengroep.
Foto: Archief Stichting Stadsbeiaard Roermond**

**Rechter pagina: een droom is werkelijkheid geworden.
Foto: Roel Schenk**

de stad en ter opluistering van het dagelijkse leven in Roermond', zo staat het in de akte. De gemeente verbindt zich te zorgen voor onderhoud en bespeling. Alle schenkers van de 47 klokken krijgen een fraaie oorkonde, een 'klok-konde', als herinnering aan de historische gebeurtenis. Historisch omdat Roermond eindelijk over een carillon beschikt sinds daar-

voor al in de zeventiende eeuw de eerste plannen werden gemaakt! In een annex aan de schenkingsakte maakt de 'oude' beiaardstichting zich er ook nog sterk voor 'het carillon uit te breiden met een speelwerk, dat zal bestaan uit een compositie van historische figuren, welke tegelijk met de carillonklanken een bewegingsspel vertonen'. Samen met dit visuele aspect zal de beiaard de aanzet zijn, zo wordt gesteld, voor de verandering van de Markt van een verzamelplaats van auto's tot een ontmoetingsplaats van mensen! De realisatie van deze vrome wens zal echter nog vele jaren vergen.

Bij de overdracht prijst de burgemeester niet alleen het grootse initiatief van de Juniorkamer, maar ook de grote burgerzin, die de beiaard zo snel tot werkelijkheid maakte. Ook prijst hij de Stichting Overkwartier die ervoor zorgde, dat de stadsbeiaardier Naud Reyners kon worden opgeleid. Terwijl de gastbeiaardier Arie Abbenes het carillon bespeelt, wordt vervolgens ter herinnering aan deze dag in de hal van het stadhuis een gedenkplaat onthuld, welke later, na de grote verbouwing van het stadhuis, zal worden verplaatst naar de derde verdieping nabij de toegangsdeur naar de speelruimte voor de beiaardier.

WEL EEN BEIAARD, MAAR GEEN GELD

Het lijkt erop, dat het beiaardspel zich nu ongestoord tot 'eer en glorie', zoals gesteld in de overdrachtsakte, kan ontplooiën, maar helaas, niets is minder waar. Vanaf 1981 heeft de gemeente op haar jaarbegroting f 10.000,- uitgetrokken voor bespeling en onderhoud. Met Naud Reyners is overeengekomen, dat hij iedere week een half uur zal spelen en verder op nationale of plaatselijke feest- en gedenkdagen per jaar nog eens tien uur. Daarnaast zal hij jaarlijks drie speelbanden vervaardigen voor het mechanische speelwerk. Daarvoor krijgt de beiaardier een vergoeding van f 322,- per maand. De rest van het begrote bedrag is bestemd voor onderhoud. Dit alles is niet echt ruimhartig, maar het gaat. Toch

sneuveld dit begrotingsbedrag al in de eerste ronde van de bezuinigingen in de eerste helft van de magere jaren tachtig. In 1984 is nog slechts f 1.600,- beschikbaar, een jaar later iets verhoogd tot

f 1.800,-. De speeltijd van Reyners wordt teruggebracht tot een half uur per maand! Voor het maken van nieuwe banden wordt slechts eenmalig een bedrag van f 3.500,- uitgetrokken. Alle overige bespelingen moeten worden betaald door degenen, die het evenement organiseren. Al met al geen opsteker voor een startende, enthousiaste beiaardier! Bij de behandeling van de betrokken bezuiniging in de raad zet alleen de VVD 'vraagtekens': 'Vindt U niet, dat het op dergelijke wijze omspringen met geschenken vanuit de burgerij niet bepaald bevorderlijk is voor de burgerzin? En hoe denkt U over het "slachtoffer", de beiaardier? Deze man heeft extra lessen genomen, betaald door de Stichting Overkwartier, ook weer een initiatief vanuit de burgerij, en zich in het bespelen van het carillon en het steken van geluidsbanden gespecialiseerd. Gezien het feit, dat U de beiaardier nauwelijks nog wil laten spelen, lijkt dit alles voor hem nagenoeg verloren moeite'. Maar tot een stemming of een voorstel tot aanpassing is het niet gekomen. B&W achten de voorgestelde oplossing, gezien de financiële toestand van de gemeente, 'redelijk' en de raad aanvaardt de bezuiniging. De beiaardier moet er zich bij neerleggen, maar leuk is het niet. Door de beperkte handbespeling en het summiere onderhoud gaat de kwaliteit van de beiaard hard achteruit. Het instrument raakt ontregeld als het uitsluitend mechanisch wordt beroerd. De beiaardier waarschuwt, evenals Koninklijke Eijsbouts, belast met het onderhoud, maar, ondanks haar beloften bij de aanvaarding, is de gemeente niet te vermurwen er meer geld in te steken. Zij beschouwt het carillon meer als een lastige kostenpost, dan als een beschermwaardig cultuurogdoel. Helaas, maar al heeft een carillon vele stemmen, het moet zwijgen bij de raadverkiezing! Aan de vele bei-

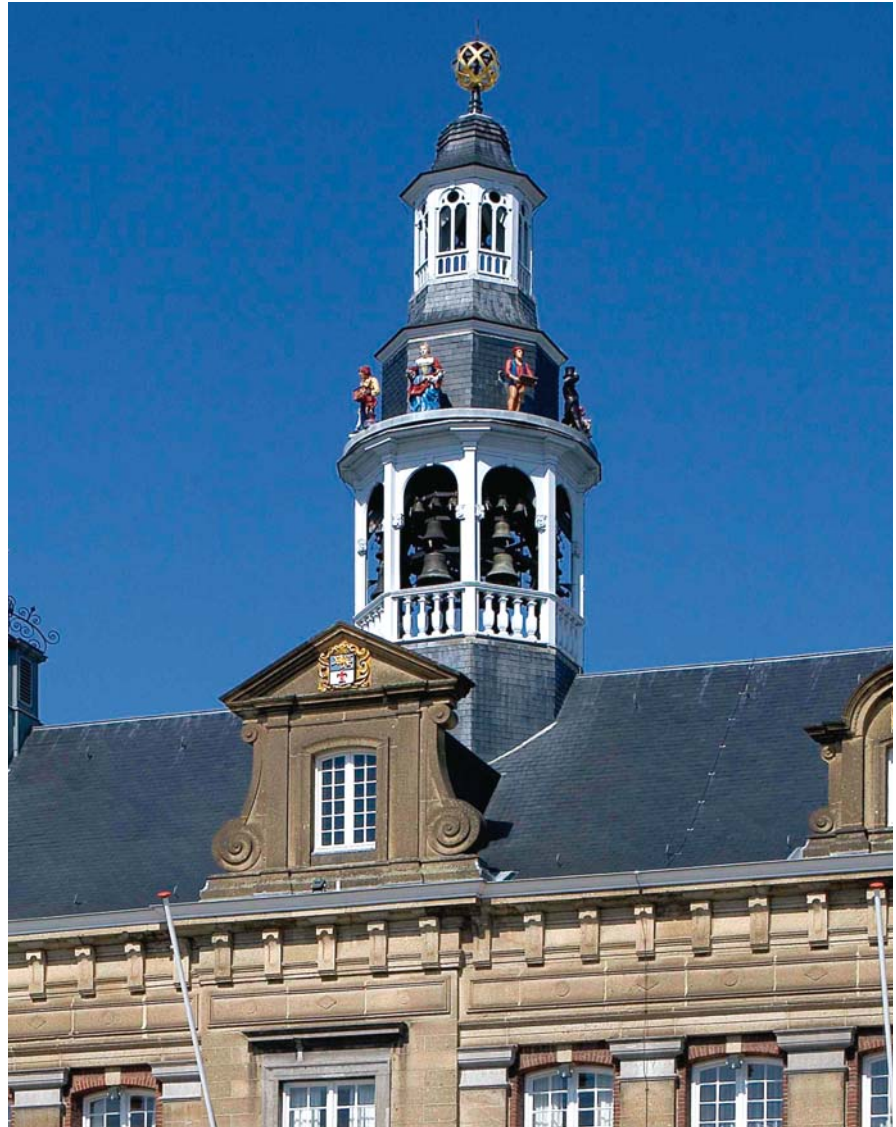
aardvrienden onder de bevolking wordt steeds meer duidelijk, dat het beheer van de beiaard bij de gemeente niet in goede handen is en dat naar een andere oplossing moet worden omgezien om het instrument zijn beoogde charmes terug te geven.

EEN NIEUWE DAGERAAD

Die gelegenheid doet zich voor bij het afscheid van burgemeester Daniels, zelf ook verdrietig over het verval van de beiaard. Als hem wordt gevraagd, wat hij wenst als cadeau bij zijn afscheid, zegt hij af te zien van ieder persoonlijk huldeblijk en doet hij de suggestie bij die gelegenheid een fonds te stichten, dat de verkommerde beiaard weer nieuw leven in kan blazen. Dit idee wordt spoedig omhelsd door een groep betrokken medeburgers, die het goed voor heeft met de beiaard en hierin tevens een kans ziet tot verdere verfraaiing van het 'markt-ensemble', zoals bij de oprichting van het klokkenspel al beoogd. Op 24 januari 1992 wordt als aanvulling op de oorspronkelijke beiaardstichting de Stichting Stadsbeiaard Roermond opgericht, die zich tot doel stelt: 'het in stand houden en onderhouden van de beiaard op het stadhuis van Roermond, het doen bespelen van de beiaard door een beiaardier, het organiseren van festiviteiten rondom de beiaard en voorts het verrichten van alle handelingen, die met vorenstaande in verband staan'. Het vermogen van de stichting zal bestaan uit: 'het te vormen fonds ter gelegenheid van het afscheid van de heer Mr. J.H.J. Daniels als burgemeester van Roermond en voorts uit subsidies, schenkingen, erfstellingen, legaten, etc.'. Thom Hoofwijk neemt het voorzitterschap op zich, waarbij hij zich laat omringen door Marianne Laarakkers als secretaris, Henny van Hooff als penningmeester en verder als leden Har Scheepers, Eric Frische en Leo van den Hout. Hans Cremers treedt op als artistiek en technisch adviseur, later tevens als volwaardig bestuurslid. De fondsvererving heeft een even voo spoedig verloop als ten tijde van de oprich-

ting van de beiaard en bij zijn afscheid op 27 maart 1992 kan aan de aftredende burgemeester worden medegedeeld, dat de burgerij een bedrag van f 332.772,- heeft bijeengebracht, zeker bij de toenmalige rentestand van

8% een ruim voldoende basis om de voornaamste doeleinden van de nieuwe stichting te verwezenlijken! Na zijn afscheid als burgemeester wordt Jan Daniels als erevoorzitter in het bestuur opgenomen.

Rechts: op de website van de Stadsbeiaard Roermond figureren de personages van het carillon.

Foto: © Nicolas van Ronkenstein 1995 c/o Beeldrecht Amsterdam

Rechter pagina: beelden

© Nicolas van Ronkenstein 1995 c/o Beeldrecht Amsterdam

OP NAAR HET BEELDENSPEL

In het eerste jaar van haar bestaan neemt de stichting met kracht haar opdracht ter hand om klinkende munt om te zetten in zinderende klanken. Op 12 juli 1992 treedt Carlo van Ulft uit Venlo in dienst als beiaardier. Door zijn bespeeling van het carillon geeft hij de weekmarkt in Roermond een speels karakter en maakt hij een breed publiek bekend met de beiaardmuziek. Ook neemt hij het initiatief tot het organiseren van een beiaardweek, die sindsdien bijna ieder jaar plaatsvindt. Dit blijkt een waardevolle bijdrage te zijn aan de culturele Roermondse zomer en biedt tevens de mogelijkheid de beiaardmuziek in combinatie met andere muziekgenres verder te ontwikkelen.

Op dezelfde 12e juli, op de dag af vijftig jaar na het bovenvermelde Duitse bevel tot klokkenroof, ondertekenen de burgemeester van Roermond en de erevoorzitter van de beiaardstichting een intentieverklaring, waarin het totale beheer en onderhoud van de beiaard door de gemeente aan de stichting wordt overgedragen. In deze verklaring wordt tevens de verwachting uitgesproken dat de stichting haar fondsen ook aanwendt voor een 'in verband met de beiaard functionerend loopwerk'. Met deze aankondiging gaat de al lang gekoesterde wens in vervulling het carillon te verluchten met een beeldenspel.

De voorbereiding hiervan en de fondsvererving hiervoor vergen dit en het volgende jaar alle aandacht van het bestuur. Sommige leden ontpoppen zich hierbij als echte 'marketingmanagers' en spreken over de Roermondse

markt als 'de tribune van Europa's grootste en mooiste beiaard-beeldenspel!' Door de inzet van deze enthousiaste voorwerkers weet de stichting zich een vaste plaats weten te veroveren in de diverse culturele en maatschappelijke kringen en een groot aantal vaste donateurs en sponsors aan zich te binden.

Eind 1993 ziet het er naar uit, dat op basis van verkregen toezeggingen het gewenste bedrag voor het loopwerk in 1994 gehaald gaat worden en dat bovendien de wens van de beiaardier om de beiaard uit te breiden met een es en een bes-klok kan worden vervuld. Op 26 november 1993 toont de stichting dan ook met enige trots het ontwerp van het figurenspeel aan de verzamelde sponsors, donateurs en belangstellenden. Het is vervaardigd door de beeldend kunstenaar Joep Nicolas van Ronkenstein uit Reuver, in nauwe samenwerking met de klokkengieterij Koninklijke Eijsbouts te Asten, die daarvoor al een voorlopige opdracht hebben gekregen. Aanvankelijk ligt het in de bedoeling in het beeldenspel acht figuren te realiseren, die in de geschiedenis van Roermond een rol hebben gespeeld. Na nauwe samenspraak tussen een bestuurscommissie, de gemeentearchivaris Van Bree en de sponsors, die ook graag iets van zichzelf weerspiegeld willen zien, wordt echter besloten tot een meer gemengde samenstelling.

DE REALISATIE

Joep Nicolas van Ronkenstein en zijn zoon Alan hebben de beelden in nog geen half jaar moeten voltooien. Geen sinecure, zeker wanneer

men bedenkt, dat de watersnood van 1994 de voortgang van het project ernstig bedreigt, wanneer de Maas de ateliers van Joep geheel inundeert en de mallen, vervaardigd uit kwetsbare was, vernietigt. Er komt immers heel wat studie en technische voorbereiding aan te pas vooraleer een beeld, 120 cm. hoog en van expohars vervaardigd, gereed is. Daarna moet het door Eijsbouts van de nodige techniek worden voorzien om de gewenste grimassen mogelijk te maken. Tenslotte moet het met acrylverf worden beschilderd en van drie lagen vernis voorzien om het gure klimaat rond de toren te kunnen overleven.

Het aanbrengen van het figurenspeel blijkt echter niet mogelijk zonder ingrijpend herstel van de beiaardtoren. Het dragende houtwerk van de toren moet vanaf de speelcabine in zijn geheel worden vervangen. Gelukkig blijkt de gemeente, als eigenaar van de toren, bereid de kosten daarvan op zich te nemen. Op 14 juli 1994 wordt het restauratiewerk voltooid en op dezelfde dag worden de eerdergenoemde es en bes-klok naar boven gehesen en boven de andere 47 klokken opgehangen. Met het installeren van het figurenspeel wordt direct daarna begonnen. Met een race tegen de klok worden de werkzaamheden op 1 september voltooid. Na een intensieve publiciteitscampagne in *De Trompetter*, waarbij het blad in acht geïllustreerde artikelen ruime aandacht besteedt aan ieder van de beelden, de regionale bladen en de omroep, wordt de bevolking door middel van grote publicatieborden in stad en regio uitgenodigd voor de feestelijke presentatie op

2 september 1994. Op de middag voorafgaande aan deze presentatie wordt een straattheatervoorstelling voor de schooljeugd gegeven onder begeleiding van beiaardmuziek. Om 19.30 uur houdt het stichtingsbestuur in het stadhuis een receptie voor sponsors en andere genodigden. Bij het vallen van de avond wordt de Markt in volledige duisternis gehuld. Alle lichten worden gedoofd. De straatverlichting, de etalages, zelfs de omliggende cafés verdwijnen in het donker, van waaruit een indringende stem klinkt, gevolgd door felle lichtstralen, waarin de beelden bij het carillon één voor één opdoemen. Ieder beeld praat over zijn eigen historie en verklaart zijn aanwezigheid in het spel. Het beeld van Maria Theresia herinnert aan haar heerschappij als keizerin en aartschertogin van Oostenrijk, hertogin van Gelre en soevereine van Roermond. De schenker is anoniem. Bisschop Philippus Damianus van Hoensbroeck presenteert zich als de enige bisschop, die in deze stad ook zijn wieg had staan.¹⁶ Dank zij het bisdom Roermond vinden wij ook zijn beeld terug in het beeldenspel. Roermond is verweven met het kermisleven; in het beeldenspel

wordt dit gesymboliseerd door de orgeldraaier. Het beeld is geschonken door de kermisman Minus Hinzen. Het beeld van de papiermaker, geschonken door 'Roermond Papier', verwijst naar de belangrijke rol van de papierindustrie in het Roermondse. Eén van de oudste beroepen in Roermond is dat van kleermaker. Hij ontbreekt niet in het beeldenspel. Sjaak en Harrie Muermans zijn de schenkers. Het beeld van Vulcanus is afkomstig uit de mythologie. Hij is de god van het vuur en de natuurverschijnselen, zoals blikseminslag, aardbeving en watersnood, natuurverschijnselen, die aan Roermond maar al te zeer bekend zijn. Hij hield zich in het dagelijkse leven bezig met de smederij. Het verband met de zeer hoge temperaturen in de steenwolindustrie van 'Rockwool Lapinus' is dan gauw gelegd. Het beeld Pierre Cuypers, de geniale bouwmeester, hoeft zich nauwelijks voor te stellen. Het laatste beeld is een combinatie van een nar en een muzikant. Het staat voor de Roermondse bevolking! Nadat de beelden zichzelf hebben gepresenteerd, bewonderen de duizenden bezoekers tot slot een groots vuurwerk. De feestelijkheden worden daarna tot in de kleine

uurtjes voortgezet met muziek op de Markt. Opmerkelijk is, dat, anders dan bij de overdracht van de beiaard zelf, de burgemeester van Roermond en de erevoorzitter van de stichting bij de officiële oplevering van het beeldenspel in een onderhandse akte verklaren, dat de gemeente erkent, dat de beelden in eigendom toebehoren aan de Stichting Stadsbeiaard Roermond. Voor zoveel nodig zullen de gemeente en de stichting meewerken aan de vestiging van een zakelijk recht ter juridische bevestiging van de feitelijke situatie. De kosten van beheer, onderhoud en instandhouding van de beelden worden door de stichting gedragen.

Voor het bestuur is met de presentatie op 2 september het project nog niet beëindigd. In het najaar wordt een provisorische verlichting aangebracht, die het figurenspel ook des avonds tot een bijzonder schouwspel maakt. Plannen worden uitgewerkt om deze verlichting definitief vorm te geven. In december wordt besloten aan de omloop per figuur op elk uur een complete omloop en presentatie van alle figuren op het middaguur toe te voegen.

HET WORDE LICHT

Op 1 december 1995 presenteert het bestuur van de stichting tijdens een feestelijke bijeenkomst in de tuinzaal van het stadhuis het plan voor de verlichting van het stadhuis met beiaardtoren en de kathedraal aan B&W en aan de verzamelde sponsors en donateurs. Aan de presentatie gaan maanden van intensieve voorbereiding vooraf. Sponsors worden opgeroepen het project te ondersteunen en met diverse bureaus voor lichtontwerpen wordt gesproken en onderhandeld. Het eindresultaat is zo succesvol, dat nu kan worden overgegaan tot aanbidding van de plannen, waarvan de uitvoering is voorzien in 1996. De verlichting van het stadhuis en de kathedraal is een belangrijke bijdrage ter verhoging van de aantrekkelijkheid van de Markt. B&W hebben plannen de Markt autovrij te maken en opnieuw in te richten. Daardoor zullen aldaar meer dan voorheen culturele evenementen kunnen plaats vinden. Een uitbreiding van de terrassen verhoogt bovendien de aantrekkingskracht van de Markt als verblijfplaats voor bezoekers. De beiaard kan daardoor zijn functie als cultuurdrager en trekpleister voor toeristen beter vervullen.

MAAR NOG EVEN NIET

Na de succesvolle start in 1995 moet het bestuur het jaar daarna helaas pas op de plaats maken met de uitvoering van het verlichtingsplan van het stadhuis en de beiaardtoren. De herinrichting van de Markt, die door de gemeente was voorzien voor 1996, wordt uitgesteld tot 1998! Het bestuur houdt vast aan het eerder ingenomen standpunt, dat verlichtingsplan en herinrichting van de Markt gelijktijdig uitgevoerd moeten worden. Tot die tijd zal de voorlopige installatie voor het aanstralen van de beiaardtoren worden gehandhaafd.

DE KERK EERST

In 1997 wordt duidelijk, dat de herinrichting van de Markt door de gemeente op de lange baan is geschoven. Het bestuur besluit het verlichtingsplan bij te stellen. Het plan richtte

zich in eerste instantie op de verlichting van het stadhuis en in tweede instantie op die van de kathedraal. Deze volgorde wordt nu omgedraaid om de interesse en de betrokkenheid van de sponsors niet te verliezen. De uitvoering van de verlichting van de kathedraal krijgt voorrang. Het plan daarvoor wordt op 14 november 1997 aan een breder publiek gepresenteerd. Op de Markt wordt een klankenlichtspel vertoond. Vele toeschouwers zien de geschiedenis van Roermond verbeeld in een vijftien minuten durend spel van spectaculaire licht- en geluideffecten op en in de toren van de kathedraal. Deze beeldende geschiedenis wordt verduidelijkt door een tekst, uitgesproken door 'de ceremoniemeester van Roermond', Pierre Huijskens. Met de steun van achttien sponsors en uit de reserves, die de stichting intussen heeft gevormd, kan de ambitieuze kathedraalverlichting worden bekostigd.

In juni 1997 vertrekt onze stadsbeiaardier op uitnodiging van de Foundation Carillon Centralia in de staat Illinois voor de duur van een jaar naar de USA om daar carillons te bespelen en te promoten. Het bestuur stemt erin toe, dat hij zich gedurende deze periode laat vervangen door Erik Vandevooort, beiaardier te Peer (B). Een jaar later neemt het bestuur echter definitief afscheid van de stadsbeiaardier Carlo van Ulft. Carlo heeft namelijk het aanbod aanvaard om zijn tijdelijke betrekking in de USA om te zetten in één voor onbepaalde tijd. Na een sollicitatieronde benoemt het bestuur Erik Vandevooort, die tot grote tevredenheid in het afgelopen jaar Carlo heeft vervangen, per 1 september 1998 tot vaste stadsbeiaardier. In oktober 1998 wordt de eerste fase van de verlichting van de kathedraal, het aanstralen aan de buitenzijde, opgeleverd.

LANGZAAM WORDT HET LICHTER

In 1999 wordt dan de tweede fase van de kathedraalverlichting, de verlichting van binnen uit, afgerond. De kosten worden gedekt door bijdragen van het bisdom en sponsoring.

De eigen reserves van de stichting worden niet aangesproken. De plannen voor de verlichting van het stadhuis, die de beiaard extra luister zal geven, worden in samenwerking met Philips Lightning verder uitgewerkt en aan de gemeentelijke adviescommissie voor de ruimtelijke kwaliteitszorg voorgelegd. Na goedkeuring besluit het bestuur in 2000 niet langer te wachten met de uitvoering van deze plannen, waarnaar al zolang wordt uitgekeken. Op 15 december van dat jaar wordt de verlichting onder het toezienende oog van een groot aantal sponsors en beiaardvrienden ontstoken. Een duidelijke uitnodiging aan de gemeente om toch eens echt werk te maken van de autovrije Markt!

TIJD VOOR VERNIEUWING

De Koninklijke Eijsbouts zorgt intussen contractueel nog steeds voor het onderhoud van het figurespel en de beiaard. Maar ondanks verbeteringen en reparaties blijven beide zeer gevoelig voor storingen, al kunnen die meestal spoedig worden verholpen. Bij een inspectie door de beiaardier blijkt, dat de grote D-klok gescheurd is, waardoor de klankzuiverheid niet optimaal is. Ook blijken de technische staat van het klavier en de inrichting van de tractuur en de computerapparatuur voor het automatische spel matig te zijn. Voor het bestuur is dit aanleiding opdracht te geven voor het opstellen van een renovatieplan. Dit omvat de aanschaf van een carilloncomputer voor het invoeren van muziekstukken ter automatische bespeling, de vervanging van het klavier en de tractuur, alsmede van de klepels van de 49 klokken. Het bestuur besluit prioriteit te geven aan de vervanging van de klepels en daarvoor een sponsoractie op te zetten onder het motto: 'Nieuwe klepels voor de klokken van de Roermondse beiaard'. De 'eigenaren' van de klokken, hoofdzakelijk bedrijven, ontvangen een 'bedelbrief' met de mededeling, dat de klepels van 'hun' klokken versleten zijn. Het renovatieplan en de klepelactie worden aan vrienden en donateurs

gepresenteerd op de sponsoravond van 15 november 2002. De actie blijkt zo succesvol, dat niet alleen de klepels kunnen worden vervangen, maar ook de computer en de tractuur kunnen worden vernieuwd. De sponsors krijgen de oude klepels, voorzien van een speciale inscriptie, als aandenken terug!

DE LAATSTE LOODJES

Nu de klepels zijn vervangen, de automatisering is voltooid en de tractuur is vernieuwd, kan het bestuur kan zich geheel richten op de laatste en meest omvangrijke ingreep: vervangen en verplaatsen van het klavier. De beoogde verhuizing vanuit de toren naar de zolderverdieping zal een belangrijke verbetering betekenen voor de werkomstandigheden van de beiaardier en het contact met het publiek. Maar het zal ook een ingrijpende verbouwing vergen. Het bestuur hoopt het gemeentebestuur te bewegen de kosten daarvan voor zijn rekening te nemen. De gemeente lijkt niet onwelwillend bij te dragen, maar de onderhandelingen lopen wat stroef.

DE MARKT AUTOVRIJ!

Op 30 april 2005 heeft eindelijk de opening plaats van de heringerichte Markt. Dit geschiedt met een muzikaal toneelspel rondom de geschiedenis van Roermond, zoals die ook wordt uitgebeeld in het nieuwe, in de bestrating van de Markt ingelegde, kunstwerk, aangeboden door de Stichting 1880. De Stichting Stadsbeiaard participeert graag in de erkentelijkheid voor het bereikte resultaat van de vernieuwing van de Markt, door, ondanks het lange wachten en haar krappe middelen, aan het gemeentebestuur na afloop van de opening een beiaardconcert aan te bieden. Geënthousiasmeerd door de nieuwe mogelijkheden, die de autovrije Markt biedt, worden de vier donderdagavond zomerconcerten gecombineerd met blaasmuziek, blokfluit, dixieland en jachthoorns. De concerten worden op de fraaie zomeravonden druk bezocht.

WAT EXTRA DRUK

Om wat meer schot te krijgen in de realisatie van de vierde fase wordt contact opgenomen met de burgemeester. Hij betreurt het feit, dat de laatste aanvraag van de stichting al bijna een jaar in de la ligt en zal op korte termijn actie ondernemen. Het probleem blijkt te zijn, dat het noodzakelijk is onder de nieuwe speelkamer van het carillon een betonnen vloer te leggen. Dat maakt de operatie afhankelijk van de goedkeuring van Monumentenzorg. De eerste maanden van 2007 laat het definitieve besluit van gemeente nog steeds op zich wachten. Pas in de loop van het jaar komt het verlossende woord. De gemeenteraad heeft besloten een bedrag van € 30.388,- bij te dragen! Maar nu blijken de offertes verlopen. Het bestuur zal nieuwe vragen.

In september 2007 laat Eric Vandervoort weten, dat hij met zijn werk in Roermond wil stoppen. Hij heeft te veel verplichtingen en de afstand tussen Peer (B) en Roermond is hem te groot. Hij verzekert, dat hij altijd met veel plezier voor en op de Roermondse beiaard heeft gewerkt.

EEN GEVOELIG VERLIES

Op 2 oktober moeten stad en beiaard met grote droefheid kennis nemen van het overlijden van zijn ereburger en stichtingsvoorzitter, Thom Hoofwijk. Thom, een bevlogen man en een beroepsfondsverwerper, heeft aan de wieg gestaan van de beiaardstichting en deze vanaf het begin met vaste hand geleid. Tal van projecten, zoals eerder omschreven, heeft hij ter hand genomen. Hij was wel eens veeleisend, maar nooit vervelend en als er wat nieuws moest worden aangevat, stond hij vooraan zonder zich daarop te beroemen. Hij zorgde altijd voor een goede stemming en wist met een kwinkslag veel voor elkaar te krijgen en toch de controle te behouden op de daadwerkelijke uitvoering. Voor de beiaardstichting heeft hij grote verdiensten verworven, zoals trouwens voor heel Roermond en zijn inwoners. Terecht werd hij ereburger, zij het wat laat, maar dat is vaak zo. Het is nu aan het bestuur

om het veelomvattende renovatieproject af te maken, dat hij nog in gang heeft gezet. Gelukkig kan nog voor het einde van het jaar 2007 in de ontstane vacature in het bestuur worden voorzien. Na gebleken enthousiasme zijnerzijds benoemt het bestuur Peter Rompelberg tot voorzitter. Ook wordt een keuze gemaakt uit een drietal sollicitanten voor de functie van beiaardier: Rosemarie Seuntiëns, beiaardier te Asten en Helmond, zal op 1 februari 2008 tevens 'bezit' nemen van het Roermondse klavier!

Op 16 november 2007 is het bestuur nog getuige van een heugelijke gebeurtenis. Hans Cremers, de belangrijke inspirator van het hele beiaardgebeuren, wordt benoemd tot ereburger van Roermond.

NU NOG EVEN DOORPAKKEN

Op 25 januari 2008 wordt Eric Vandervoort samen met het bestuur door burgemeester Van Beers ontvangen ten afscheid. Als dank voor zijn optreden als beiaardier gedurende bijna tien jaren ontvangt hij een fraaie historische plattegrond van de binnenstad van Roermond, die hij zo vaak met muzikale klanken heeft overspoeld. Tevens wordt Rosemarie Seuntiëns door de burgemeester welkom geheten.

Nu de uitvoering van de vierde fase van de renovatie van de beiaard in zicht komt, wordt op 6 maart 2008 een sponsoravond georganiseerd. De avond heeft, ondanks een matige opkomst, een gunstig verloop. Thom Hoofwijk wordt herdacht en de nieuwe voorzitter geïntroduceerd. Ook Rosemarie Seuntiëns laat tijdens de avond van zich horen. Door het bestuur wordt nog eens uiteengezet wat de vierde fase omvat, welke kosten daarmee zijn gemoeid en wat daarmee wordt beoogd. De geprospecteerde sponsors zullen nu met een persoonlijke brief worden aangeschreven. Als in september 2008 blijkt, dat intussen aan sponsorgelden het benodigde bedrag is bijeengebracht, geeft het bestuur in beginsel groen licht.

De beiaardier ontvangt haar eerste gasten.

Foto: Roel Schenk

EINDELIJK AFGEROND

In juli 2009 is er eerst nog feest! Het stadhuis van Roermond, inclusief de beiaard, heeft een plaats gekregen in Madurodam. Voor de gemeente geldt dit als een hoge uitverkiezing. Een eigen plaats in Haagse kringen! Met een druk op de knop kan het Roermondse Volkslied door een microbeiaard worden afgespeeld ten gehore van het landsbestuur!

Verder wordt in 2009 veel aandacht besteed aan de afronding van de besprekingen met de Koninklijke Eijsbouts over een opdracht, passend in de technische en financiële mogelijkheden van de stichting. Op aanraden van adviseur Arie van Abbenes wordt het oorspronkelijke plan nog aangevuld met de vervanging van de elektromagnetische aansturing door een pneumatische, die goedkoper is en gemakkelijker te onderhouden. Daardoor is het systeem minder gevoelig voor blikseminslag, zoals in het verleden nogal eens is voorgekomen. Eindelijk, na een voorbereiding van circa acht jaren, kan het bestuur op 14 november 2009 de uitvoering

van de vierde fase van het renovatieplan definitief opdragen. In februari 2010 wordt het werk gestart en op 1 april kan de nieuwe speelruimte tijdens een kennismakingsbezoek aan de buitenwacht worden getoond. Van nu af aan zal het werkpleis van de beiaardier, ook tijdens de bespeling, voor groepen bezoekers op afspraak toegankelijk zijn. Bovendien kan vanuit de nieuwe plaats inniger worden samengespeeld met (muzikale) activiteiten op het marktplein. Hopelijk leidt dit tot werving van veel nieuwe beiaardvrienden en de ondersteuning van nieuwe projecten, die de beiaard in het centrum plaatsen van het muzikale buitengeburen.

EEN DROOM IN VERVULLING

Zo heeft in de loop van dertig jaren de Markt met zijn sombere stadhuistoren plaats gemaakt voor een sfeervol en speels ensemble vol klank en kleur. Een droom is in vervulling gegaan! Maar wat nu? Intussen heeft het bestuur zich gebogen over een concept voor een 'Strategisch kader voor 2010 en verder'. Het plan is het resultaat van een proces, waaraan in de tweede helft van 2009 het voltallige bestuur heeft deelgenomen. Het plan zal richting geven aan het beleid voor de naaste toekomst en de basis vormen voor jaarlijks op te stellen activiteitenplannen. De ondertoon, die in de besluitvorming doorklinkt, is trots op wat is bereikt, hechte onderlinge samenwerking en ambitie als het gaat om de uitdagingen voor de toekomst. De inzet van een talentvolle beiaardier, de uitzonderlijke kwaliteit van het instrument, het samenspel met de bewegende figuren en de verankering in het monumentale, bezoekwaardige stadhuis kunnen nu, naast als toeristische, ook als culturele exponent volledig worden uitgebuit! Het Roermondse klokken spel is niet uitgespeeld, het begint pas!

NOTEN:

1. Parallele overpeinzing tijdens een liefdesnacht uit Hubert Lampo's *De komst van Joachim Stiller* (Amsterdam 1960).
2. Gemeentearchief Roermond (GAR), afd. VI, nr. 1, Collectie Handschriften van Jan Baptist Sivré, inv. nr. 3-13. Sivré citeert uit het Verdrachsboek der stad Roermond, pagina's 213 verso en 220.
3. P. Hamans, *Bisdóm langs de Maas*. Bisdóm Roermond, 2e druk (Roermond 2009) 119.
4. GAR, Kaartencollectie, 'Kaart Janssens 1671'.
5. Wim Luinge, 'Roermond anno 1700' (2006).
6. GAR, Donderdagse protocollen IV, pp. 90 verso en 91. P.Th.R. Mestrom, *Uurwerken en uurwerkmakers in Limburg, 1367-1850*. Maaslandse Monografieën 60 (Leeuwarden 1997) beschrijft het op pagina 84, met bronvermelding naar A. van Beurden, iets anders: 'Midden 17e eeuw werd het uurwerk uitgebreid met een kostbaar carillon. In 1664 schafte het Roermondse stadsbestuur een "beyaert in den toren der Cathedrale kerk" aan. De eerste octaaf werd geleverd door een zekere Alphonse Hipper, die het burgerrecht kreeg en achthonderd rijksdaalders als vergoeding voor zijn werk. Daarmee was nog lang niet alles betaald: Op 7 augustus 1664 krijgen de arbeiders aan de klokken 520 gl. en 17 en 1/2 stuiver. Daar komen op 9 september van dat jaar nog vierhonderd rijksdaalders bij voor Rochus Grongnart voor het gieten van drie klokken om de "octaef te perficiëren". Aan tin voor de klokken werden nog eens twintig rijksdaalders uitgegeven.'
7. GAR, Oud Archief Roermond, inv. nr. 1180, verslag bijeenkomst d.d. 16 oktober 1666.
8. GAR, Donderdagse protocollen IX, p. 152, d.d. 18 november 1700.
9. GAR, afd. VI, nr. 1, Collectie Handschriften Sivré, losse aantekening, waarmee Sivré onder de titel 'Klokken' citeert uit een oud notitieboekje.
10. Een kopie van het handgeschreven origineel van dit gedicht is in het bezit is van F.P.J. Slenders, oudkerkmeester van de Sint-Christoffelparochie, die zegt deze op zijn beurt ontvangen te hebben van zijn voorganger als kerkmeester, de ereburger en wijnhandelaar Jean Berger (1904-1999). In het archief van de familie Berger is volgens mededeling van diens zoon Wim ter zake geen nadere informatie te vinden.
11. G.W.G. van Bree en J.Th.C.M. Spreuwenberg, *Atlas Ruraemundensis* (Roermond 1982) kaart 25.
12. G.W.G. van Bree, *Het stadhuis van Roermond* (Roermond 1982) 9.
13. Michael Smiets pr., 'Het klokje van Roermond', in:

Volksalmanak voor Nederlandsche Katholieken (1859) 186-190. De volledige tekst van de zestien (!) coupletten van het gedicht, dat een aardig beeld geeft van de bedrijvigheid van de stad in de tweede helft van de negentiende eeuw, is ook opgenomen in: Peter Nissen, *De akkoorden van het gemoed* (Roermond 1986) 178-181.

14. Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, thema 'klokkenroof', bijdrage door René Kok, zie: www.niod.nl.

15. Pastoor J.L.A. van Oppen (1882-1943), de latere deken van Venlo, is in de oorlog door de Duitsers omgebracht.

16. Ruim een eeuw later wordt hij als zodanig opgevolgd door bisschop Joseph Drehmanns, die – op 16 april 1843 geboren in Roermond – de tweede bisschop werd die in de stad het levenslicht zag.

DE ROERMONDSE BEIAARD

De beiaard bestaat uit 47 klokken verdeeld over vier octaven en bovendien een es- en een bes-klok. Deze omvang wordt in de beiaardwereld ook concertbeiaard genoemd. Het volledige repertoire voor beiaard kan erop worden gespeeld. De bespeling van de beiaard geschiedt door middel van het authentieke stokkenklavier met zijn specifieke speelaard. Om de beiaard ook ieder kwartier van de dag een melodie te laten spelen, werd tevens besloten een bandspeelwerk te plaatsen.

De klokken wegen samen 1883 kilogram. De kleinste klok, een zogenaamde C6, heeft een doorsnee van 16 cm. en een gewicht van 9 kg. De zwaarste klok van de beiaard, een C2, meet 78 cm. in doorsnee en weegt 270 kg. Hierdoor valt het Roermondse carillon in de categorie lichte beiaarden. Hierbinnen hoort deze beiaard tot een der mooiste van ons land. Waarbij aangetekend dient te worden dat Nederland met België de toonaangevende landen op beiaardgebied zijn. Het is dan ook van groot belang dat deze beiaard meer bekend wordt bij de inwoners van Roermond, maar ook bij het publiek ver daarbuiten.

Tekst ontleend aan de website van de Stadsbeiaard Roermond

SCHENKING VAN DE KLOKKEN

De klokken van de beiaard werden op initiatief van de Juniorkamer in 1982 geschonken aan de stad Roermond door de volgende bedrijven (volgens nummer der klok):

1. Heymans Verenigde Bedrijven B.V.	29. Ingenieursbureau Van Kleef BV
2. Rabobank Roermond	30. Mr. R.G.A. Höppener
3. LWV-Contactgroep Willem-Alexander Roermond	31. H.H. Bothmer
4. Limburgse Land- en Tuinbouwbond	32. Mr. W.A.M.J. Schoolmeesters
5. De Limburger BV	33. Henzo BV
6. Straus van Mierlo BV	34. Van der Loo en Bongaerts BV
7. Versluys-Limburg BV	35. C&A BV
8. Haagen Chemie BV	36. Stroucken BV
9. Smals BV	37. Familie Zollner
10. Arbed S.A.	38. Bouwfonds Limburgse Gemeenten
11. V&D Nederland BV	39. Buitelaar BV
12. Kamer van Koophandel Roermond	40. J. Op 't Root BV
13. Wilma Weert BV	41. V.V.D.
14. St. Antonius BV	42. J.H. Mintjens BV
15. Sondermeyer BV	43. Westland-Utrecht Hypotheek NV
16. Th. Timmermans Oliehandel BV	44. C&A Nederland
17. Groote Sociëteit Roermond	45. Louis Scheepers BV
18. Stienstra Roermond BV	46. Cremers BV
19. Stichting 1880	47. N.Th.A. Engels
20. Notaris mr. J.J.S. Klerken, Notaris A.A.M.H. Cloudt, Notaris L.H.G. Tacken, Notaris J.C. Ritzen	In september 1994 werden hier nog aan toegevoegd de bes- en es-klok:
21. Apotheek Kisters, Apotheek Holmer, Apotheek Haan, Apotheek Leijzen	48. Ingenieursburo M. van Sambeek BV, P. van Pol Beheer BV
22. NV PLEM	49. Straus van Mierlo Aannemersbedrijf BV
23. Junior Kamer Roermond, Commissie Bim-Bam	
24. Gebroeders Van Tuyl	
25. Raad Filiaal- en Grootwinkelbedrijven	
26. Parisbas Roermond	
27. Rooswinkel BV	
28. PETERS Bouwcoördinatie Nederland BV	